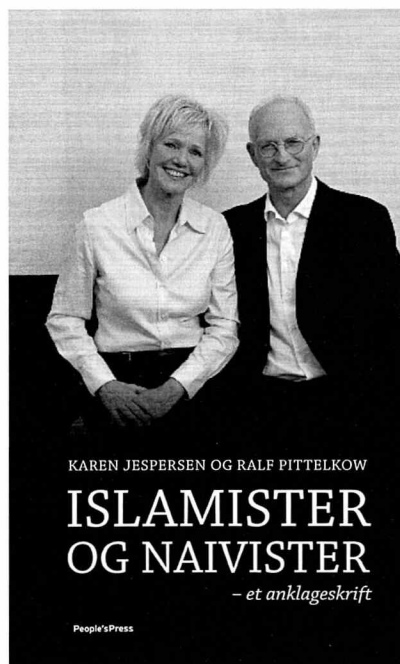

Islamisme og multikulturalisme

Karen Jespersen og Ralf Pittelkow,
Islamister og naivister
– et anklageskrift,
Peoples Press, Kbh. 2006,
191 sider, 149 kr.

Anmeldelse af Nils Bredsdorff

Islamister og naivister har ligget længe på bestsellerlisten. Det kan der være mange grunde til. En af dem er, at det er en god bog. En anden er måske, at den ene Muhammed-krise afløser den anden med lidt forskellig regi men med samme bekræftende virkning i forhold til bogens påstande. Bogen er blevet mødt med afvisning mange steder. Det er der ingen gode grunde til. Men under et velindstuderet pressestunt lancerede forfatterparret bogen som et nærmest personligt angreb på naivisterne Seidenfaden, Ellemann og Lykketoft. Som svarede efter beregning med hånlige afvisning. De tre fjerdedele af bogen, som ikke behandler naivisternes fejlurderinger og vrangforestillinger om multikulturalismens velsignelser, faldt så ud af debatten, som følge af den personfixerede lancering. Og denne størstepart af bogen er god og nødvendig og fortjener at blive læst og diskuteret igennem.

Trods sit ry er denne del velargumenteret og dokumenteret så meget, som det kan forlanges af en debatbog, der vil nå langt ud. Jeg har prøvet, men ikke fundet nogen vigtige fejl og heller ikke udeladelser – med én undtagelse, som jeg skal vende tilbage til. Men denne ros gælder ikke den sidste mindre vigtige fjerdedel, der omhandler naivisterne, hvis argumenter fremstilles usammenhængende og en tak for tåbelige. Først og fremmest er det en fejl at kalde de tre nævnte koryfæer plus proselytter i den brede multikulturelle elite for naivister. Dele af eliten er utvivlsomt naive, men netop ledende pressefolk og politikere er det ikke. Forfatterne forsøger heller ikke at analysere eller blot give en hæderlig fremstilling af udviklingen i politikerne fra de store partier gennem

årene. Kun forsøg på at gøre nar af standpunkterne. Man fristes til at tænke, at det ville kræve for megen selvanalyse af de to tidligere venstrefløjs- og socialdemokratiske topfolk. Men først og fremmest mangler man sammenhængende kritik, tekstanalyse og faktagennemgang af naivisternes standpunkter, som jo er de herskende – f.eks. af Seidenfadens herostratisk berømte frikendelse af imanerne under karikaturskrisen. De naive eller bedre de multikulturelle står ikke bare for en uholdbar og farligt eftergivende politik over for islamistisk afpresning, de står også som forsvarere af fortsættelsen af en åbenlyst fejlslagen indvandrer- og integrationspolitik.

Der er tale om en fejlslagen politisk strategi, som bestemt ikke var naiv men som der var stor enighed om. Der er tale om de store partiers mangelfulde analyse og håndtering af relevante oplysninger om indvandring, demografiske og politisk-kulturelle forandringer (religioners og religiøsitetens tiltagende betydning). Alt dette er ikke godt behandlet. Men titlen sælger.

Denne kritik skal ikke dække over, at bogens store afsnit om islamisternes udvikling, islamismen i Danmark og i Europa er gode og for så vidt ukontroversielle som de fremlægger vigtige dele af de meninger og undersøgelser, der findes om sagen.

Det har været indvendt, at hele fremstillingen i disse hovedafsnit bygger på den ubegrundede påstand, at islamismen er i fremdrift eller endog i voldsom vækst især blandt unge 2. og 3. generations muslimer (Garbi-Schmidt fra Socialforskningsinstituttet i Information 2. sept. 2006). Dette berører noget helt centralt i diskussionen om denne bog – og om islamismen i det hele taget – den manglende konkrete analyse. Der er en skrigende mangel på sikker viden. Men det er ikke rigtigt, at der ikke er kvalificerede gisninger og velbegrundede formodninger – og de citeres af forfatterne og der er mange flere. Et eksempel på problematikken er bogens henvisninger til den kendte franske islam-ekspert Oliver Roy. En af henvisningerne gælder en tre sider lang artikel uden en

eneste reference til undersøgelser, hvor han giver sin vurdering af, at islamismen er i fremgang blandt de unge, og hvor han bl.a. understreger, at spørgsmålet om hvordan en radikaliseret islam i Europa vil udvikle sig forudsætter, at der udvikles en “ny form for sociologi – læren om euroislam”.

Der er dog mange andre henvisninger, som bekræfter vurderingen, men de fleste er lige så svagt funderede, hvilket gør det ekstra vigtigt at fæstne sig ved udsagnetnes modsigelser og modifikationer, kort sagt usikkerhed. Indtil videre må alle deltagere i denne debat – den manglende analyse og sikkerhed skal ikke stoppe den men gøre den ydmyg over for vanskelighederne og lydhør overfor kontrære informationer – affinde sig med situationen og læne sig op ad deres eksperter. Jeg kan med enkelte undtagelser ikke finde noget at udsætte på Pittelkows og Jespersens – mine egne siger det samme.

Dette særlige usikkerhedsforhold nævnes også i bogen, men det vil være synd at sige, at det præger den. Et særligt problem udgør forfatterens brug af meningsmålinger af befolkningers og etniske grupperingers politiske holdninger. Her er der tale om ren politisk debat, hvor alt, hvad der støtter sagen, fremføres uden undersøgelse af målingernes grundlag, indhold og modsætninger. På side 103 nævnes en britisk måling, der viser, at 40% af britiske muslimer mener, at sharia bør dominere i områder, der har muslimsk dominans. To sider længere fremme siger 61% af britiske muslimer i en anden undersøgelse, at de gerne ser, at der er sharia-domstole, der kan håndtere civile spørgsmål.

I det afsluttende afsnit om værdikampen, dvs. nødvendigheden af at konfrontere den politiske islam, den radikale eller totalitære islam, eller islamisterne, citeres en omfattende undersøgelse af holdningerne blandt “folk i muslimske og vestlige lande”. Undersøgelsen viser vigtige forskelle i vurderingen af personlig frihed, ligestilling og kritisk tænkning. Især fremhæves antivestlige holdninger og offermentalitet målt på holdningen til angivne

årsager til manglende udvikling i de muslimske lande. Tilbage står indtrykket af en stor og næsten uoverstigelig barriere mellem muslimsk og vestlig holdning til religionens rolle. Men en samtidig undersøgelse fra samme institut (PEW) om europæiske muslimers holdninger til de centrale spørgsmål i tilværelsen, som ikke refereres, viser noget andet: Arbejdsløsheden er her vigtigere end både bekymringen for islamistisk ekstremisme og religionens faldende betydning. Læser man for alvor de to surveys igennem, så viser de først og fremmest forskellighederne og de modstridende udviklinger i de europæiske landes majoritets og minoritetsbefolkninger.

På samme måde er udsagn om islamismens fremmarch korrekt refereret, men udsagnenes nuancer er ofte faldet ud: Vidino, italiensk-amerikansk terroreksperter citeres for, at de unge muslimer, som tilslutter sig ekstremismen, er i klemme mellem to kulturer, og han diskuterer årsagerne til, at det lykkes ekstremisterne at "få tag i så mange europæiske unge". (s.71 f.) Men han siger også lige herefter noget, der ikke citeres, og som afspejler den usikkerhed omkring den faktiske udbredelse af en egentlig islamistisk totalitær ideologi, der deles af de fleste analytikere: "For (de unge) handler det nok også om fascinationen ved det, som er provokerende og voldeligt. Mange unge gadebander går også rundt og taler om jihad, fordi de ved, at det skræmmer livet af de fleste europæere. Nogle gange er det måske heller ikke nogen god ide at begynde at overanalysere det. Måske er det bare den cool måde at agere på blandt de unge, fordi det også viser de unges tilhørsforhold til den muslimske verden." (Jyllandsposten 16.06.06)

Men disse indvendinger skal ikke forstås som en anklage om fusk, fordi samtlige eksperter, jeg er stødt ind i her og andre steder, er enige med bogens forfattere om, at islamismen er i fremgang, og at det er et stort socialt og politisk problem. Forfatterne gør sig megen umage med at skelne mellem islam og islamisme, mellem religionen og den totalitære ideologi – skulle nogen – naivt – mene, at det er uri-

meligt at titulere en radikal religiøs fortolkning som totalitær religion, skal blot oplyses om, at det er forfatterne enige med en af de danske islameksperter professor Mehdi Mozzafari i (se hans artikel om sagen i tidsskriftet Kritik 183 sept. 2006). I det hele taget har forfatterne bestræbt sig på at rense bogen for indvandrerfjendtlig retorik og misforståelige udtryk; således præciseres jævnligt, at den afgørende gruppe i integrationspolitikken hverken er de integrerede og ekstremisterne men den store midtergruppe, og at islamismen og ikke islam eller muslimer er mål for bogens angreb. Bogens fokus er netop på, at den store midtergruppe er bevægelig og påvirkelig, når den sættes under socialt og politisk pres. Der er intet i den rimeligt nøgterne beskrivelse af Ramadans og al-Qaradawis strategiske overvejelser for en islamistisk offensiv for udbredelsen af parallelsamfund, der ligner Dansk Folkepartis og Krarups hetzende indspark i debatten.

Men standpunkterne er naturligvis aggressive og vendt mod multikulturalismen og kulturrelativismen, som begge står hårdt medtaget efter Madrid og London, og efter – på et andet niveau, men til gengæld måske mere langtrækkende – også Muhammed-kriserne. Gennemgangen af den franske og britiske fejlslagne integrationspolitik er god og med rimelige henvisninger. Forfatterne står nok på et civilisationssammenstøds- eller Huntington-standpunkt og stiller store krav om modernisering af euroislam. De argumenterer godt for en mere begrænset tese om kulturelle modsætninger, om end de som nævnt ind i mellem glemmer de oplysninger, der komplicerer billedet. Forfatterne er meget konkrete om hvilke elementer i islam, der skal ændres eller reformeres – men det var FNs Arab Human Report fra 2002 også. Det centrale bud var dengang, at ytringsfrihed og politisk frihed er forudsætningen for udvikling i den arabiske verden. Den kendte islam- og international politik forsker Bassam Tibi, der er reformmuslim har netop i et interview i Der Spiegel (2. oktober) under en næsten Jespersensk-Pittelkowsk overskrift: "Europæerne er holdt op med at forsvare

deres værdier” udtalt de samme radikale krav til Europas muslimer om sekularisering og afvisning af sharia, som de to forfattere gør sig til talerør for. Bogen burde være kanon-læsning for enhver politisk tænkende dansker – uanset tro. Med krav om ikke blot at tage stilling til standpunkterne men også finde argumenterne mod dem – Seidenfaden, Ellemann og Lykketoft kom ikke op med andet end fornærmet afvisning og det sædvanlige mantra og nødvendigheden af høflighed og dannelse – ingen argumenter.

Den forunderlige og helt iøjnespringende mangel ved bogen er dens mangel på lyst til at sætte dette brandaktuelle spørgsmål ind i en større sammenhæng – derved får læseren en ubehagelig fornemmelse af politisk kampagne, og at hans samtykke vil blive misbrugt. Den ene kontekst, der mangler, er den udenrigspolitiske. Den nævnes i forhold til de arabiske lande og i forhold til EU's slappe udenrigspolitik. Men der er ingen seriøse overvejelser over strategiske interesser, konfliktoparbejdning og værst af alt: den centrale anstødssten for enhver araber og ofte også enhver muslim glimrer ved sit fravær: Israels besættelses- og apartheidpolitik og USA's ensidige støtte til de mest rabiate og radikale israelske handlinger, jf. bygning af muren, bombning af parlamentet og sidst Libanon-krigens excesser. Her er en radikaliseringsfaktor af stor vægt, som alle eksperter er enige om. Man føler sig indsmurt i mainstream dansk udenrigspolitik, hvor netop denne problemstilling er blændet ude.

Men vigtigere er, at selve bogens kerne, religionen, er amputeret. Gennem de sidste 20 år er der sket en genopdagelse af det hellige, en religiøsisering eller resakralisering af det sociale liv i Europa. Kristne bevægelser har vind i sejlene, den katolske kirke opruster og det er i denne religiøse tsunami-bølge, som rammer alle dele af samfundet, at man skal diskutere islamiseringens forskellige udslag. At bekæmpe en slags religiøst vanvid og overse de andre er meningsløst. Bogen strejfer problemet ind i mellem – islamisering er ikke ensbetydende med politisk islam, men kan føre til det. Hovedtørklæder er ikke nød-

vendigvis udtryk for islamistisk politisk ideologi. Men løsrivelsen fra hele denne sammenhæng, hvor alle kirker og religiøse sammenslutninger vejrer morgenluft, og hvor selv statsministerens fornuftige udsagn om, at religionen fylder for meget i det offentlige rum, er ugleset, er pinlig. Den bevirker en fornemmelse af at være spændt for en højreorienteret indvandrerpolitisk vogn, der drøner uantastet derud af, uanset, at også den er forkvaklet, uoplyst og uden strategiske indsigter lige som de med rette anklagede slet-ikke-naive naivisters fejlslagne politik. Fornemmelsen bekræftes af, at kristne bevægelser og kirker bogen i gennem kun nævnes, når de klager (med rette) over, at de forfølges i de muslimske lande.

Hvis den samme flid og ildhu, som de to har lagt for dagen, var blevet lagt i et kapitel om de kristnes (og hinduers) forsøg på at lamme ytringsfriheden her og i Europa, så ville jeg have troet mere på deres kamp for de politiske friheder og på, at den ikke handlede om at begrænse antallet af de, som er fremmede for vores kristne, danske kulturarv. Så ville bogen også lægge op til en diskussion af et tredje standpunkt for en langsigtet europæisk integrationspolitik på oplysningens og sekularismens grundlag. Hverken naivisternes eller populisternes.

Hverken multikulturalisme eller etnocentrisme. Et tredje antiklerikalt standpunkt, som er funderet i den europæiske Oplysningstradition, kan måske overhovedet kun udvikles under det tryk, som det multietniske samfund, den uforsonlige indvandrerdebat og globaliseringen giver på de vante politikforståelser. Også her har Muhammed-krisen, som Hirsi har sagt det, kun haft positive effekter. Det tager tid at udvikle en sådan politik – det viser den diskussion om muligheden af en høflig ytringsfrihed. Forfatterparrets bog kunne være en god sparring i første omgang.